उत्तरपदस्थः बहु० । उपमायुक्ते यथा वज्रप्रख्यः इत्यादि

प्रख्यात त्रि० प्र+ख्या--क्त । विख्याते सुप्रसिद्धे ।

प्रख्यातवप्तृक पु० प्रख्यातो वप्ता जनयिता यस्य कप् । विख्यातपितृके असुप्रयुक्ते हेमच० ।

प्रख्यास् पु०प्र+चक्ष- असि 'बहुलं शित्त्वे' इत्युक्तेर्न शित् तेन ख्यादेशः । प्रलापतौ उज्ज्वल० ।

प्रगण्ड पु० गडि-वदनैकदेशे अच् प्रकृष्टो गण्डः अवयवः प्रा०स० । १कूर्परोपरिकक्षपर्य्यन्तभागे अमरः । दुर्गप्राकारभित्तौ- २शूराणां निवेशनस्थाने च स्त्री गौरा० ङीष् । "सञ्चारो यत्र लोकानां दूरादेवावबुध्यते । प्रगण्डो सा च विज्ञेया बहिःप्राकारसंज्ञिता । प्रणिधिस्तत्र यत्नेन कर्त्तव्यो भूतिमिच्छता । स एवाकाशगर्भीति ह्युच्यते शस्त्रकोविदैः" भा०टी०धृतवाक्यम् । "प्रगण्डीकारयेत् सम्यगाकाशजननीस्तथा" भा० शा० ६९ अ० । "प्रगण्डीर्दुर्गप्राकारभित्तौ शूराणामुपवेशनस्थानानि । आकाशजननीस्तत्रैककक्षायां भित्तौ तत्स्थानां रक्षयभूतायां बाह्यार्थदर्शनार्थानि क्षुद्रछिद्राणि यद्द्वारा आग्नेयास्त्रगुलिकाः प्रक्षिप्यन्ते"नीलकण्ठः ।

प्रगतजानु(क) त्रि० प्रगते परस्परमसंश्लिष्टे जानुनी यस्य वा कप् । असंहतजानुके प्रगो यस्य जानुनोर्मध्ये महदन्तरालं तस्मिन् अमरः । युक्ते त्रि० ।

प्रगन्ध पु० प्रकृष्टो गन्धोऽस्य । १पर्वते राजनि० । २प्रकृष्टगन्ध-

प्रगल्भ त्रि० प्र+गल्भ-अच् । १प्रत्युत्पन्नमती २प्रतिभान्विते च अमरः । २नायिकाभेदे स्त्री तल्लक्षणादि नायिकाशब्दे ४०४१ पृ० द्रष्टव्यम् ।

प्रगल्भता स्त्री प्रगल्भस्य भावः तल् । १औद्धत्ये २उत्साहे च हेमच० । "निःशङ्कता प्रयोगेषु बुधैरुक्ता प्रगल्भता" उज्ज्वलमण्युक्ते प्रयोगेषु १निःशङ्कत्वे च ४प्रतिभान्वितत्वे च ।

प्रगाढ़ त्रि० प्रकर्षेण गाढ़म् गाह-क्त । १अत्यन्तभये २अत्यन्ते च अमरः । ३दृढ़े भरतः ।

प्रगाढ़ त्रि० प्र+गे क्त । उत्तमगायके शब्दरत्ना० ।

प्रगाथ पु० प्र+गन्थ-घा० आधारे घञ् 'छन्दसः प्रगाथेषु' निर्देशात् नि०नरयोर्लोपे उपधावृद्धिः । ऋचि द्वे ऋचौ यत्र तिस्रः क्रियन्ते १तत्रार्थे विस्तरस्तु सामसंहिताभाष्ये द्रष्टव्यः । दिङ्मात्रं ततः समाहृत्येहोच्यते । "बार्हतः प्रगाथः" इत्यत्र प्रगाथशब्दार्थपर्य्यालोचनेनापि प्रगानं गम्यते प्रकर्षेण गानं यत्र स प्रगाथः प्रकर्षो नाम आम्नातादृक्पाठादाधिक्यम्, तच्च पूर्वोक्तरीत्या पादाभ्यासपुरःसरमृगलरसम्पादनेनोपजायते । तच्चोत्पत्तिकक्षौ गृहीतव्ये किन्तर्हि प्रयत्नेन द्वे उत्तरे कक्षौ सम्पाद्य ताभ्यां तिसृषु रथन्तरं गातव्यम् । रौधसनामकं किञ्चित् साम तथा यौधाजयनामकमपरम् तयोः सान्नोर्द्वृतीयाक्षरस्तृच आश्रय इति उत्तरायन्ते तु तस्य सामद्वयस्याश्रय एकः प्रगाथः आम्नातः तस्मिंश्च प्रगाथे पुनानः सोमेत्यसाद्वक प्रथमा सा च बृहती "बृहान उषदिव्यमिति" द्वितीया सा तु विष्टारपङ्क्तिः तामेतां विष्टारपङ्क्तिमपनीय तस्याः स्थाने उत्तरबृहत्यौ द्वे ऋचौ आनेतव्ये इति पूर्वपक्षः । बृहतीविष्टारपङ्क्त्योः प्रयत्नविशेषेण द्वे बृहत्यावुत्तरे सम्पादनीये इति राद्धान्तः । प्रगाथत्वेन ध्येये २मन्त्रे च यजु०१९।२४वेददी०

प्रगुण त्रि० प्रस्तुतो गुणो यत्र प्रकृष्टो गुणो यस्य वा प्रा०ब० १ऋजुतावति २दक्षे च अमरः । प्रकृष्टगुणोऽयम् ।

प्रगृह्य न० प्र+ग्रह-क्यप् । व्याकरणोक्ते स्वरसन्धिराहित्ययोग्ये १पदभेदे २स्मृतौ ३वाक्ये च अमरः ।

प्रगे अव्य० प्रगीयतेऽत्र प्र+गै-के । अतिप्रातःकाले अमरः । तत्र भवः ञ्य तद् च । प्रगेतन प्रातर्भवे त्रि० राजनि०

प्रगेनिशा त्रि०प्रगे प्रातःकालो निशेव स्वापहेतुर्यस्य । प्रातःकालशायिनि । "उत्सूर्यशायिनश्चासन् सर्वे चासन् प्रगेनिशाः" भा०शा० २२८अ० ।

प्रग्रथन न० प्रकर्षेण ग्रथने । प्रगाथशब्दे दृश्यम् ।

प्रग्रह पु०प्र+ग्रह कर्मकरणादौ पक्षे अप् । १तुलास्तम्भे २हयादिसंयमनरज्ज्वो ३वन्द्यां च अमरः । ४नियमने ५भुजे ६सुवर्णोल्लेखे मेदि० । ७कर्षिकारदण्डे राजनि० । प्र+ग्रह-कर्त्तरि अच् । ८विष्णौ "प्रग्रहो निग्रहो व्यग्रः" विष्णुस० "भक्तैरुपाहृतं पत्रपुष्पादिकं प्रगृह्णातीति प्रग्रहः" भा० । [२हयादिसंयमनदामनि च अमरः ।

प्रग्राह पु० प्र+ग्रह-कर्मकरणादौ वा घञ् । १तुलास्तम्भे

प्रग्रीव पु०न०प्रकृष्टा ग्रीवा यस्य । १ष्ठष्ठादौ प्रान्तधार्य्यदारुपङ्क्तौ २वातायने सुश्रुतः ३दक्षग्रीवके गोवर्द्धनः । ४प्रकृष्टग्रीवान्विते त्रि० ।

प्रघटाविद् पु०प्रकृष्टा घटा आडम्बरः तां वेत्ति विद्-क्विप् । शास्त्रगण्डे शास्त्राभिज्ञे त्रिका० ।

प्रघट्टक पु० प्र+घट्ट-ण्वुल् । एकार्थप्रतिपादनार्थग्रन्थावयवभेदे सां०प्र०भाष्ये द्रष्टव्यम् ।

प्रघ(घा)स(न्) पु० प्रविशद्भिर्जनैः पादैः प्रकर्षेण हन्यते